

AKÁ JE VÝKONNOSŤ NAŠEJ EKONOMIKY A PREČO JE DÔLEŽITÁ

Slovensko má nízku produktivitu práce, teda naša ekonomika nie je dostatočne výkonná a nefunguje dobre. Okolité krajiny sú pred nami z hľadiska toho, koľko vieme vyprodukovať na jednu osobu. Preto máme nízke zárobky a kvalita života u nás je nižšia ako inde. Ak chceme, aby sa nám darilo lepšie, musíme jednoznačne podporiť produktívny sektor a uľahčovať mu život. Na Slovensku je tendencia dlhodobo presne opačná a podnikateľom a firmám sa snažíme život sťažiť, pretože „oni to znesú“ a „ľuďom nesmieme ublížiť“, pričom o produktivitu ekonomiky sa politici a verejnosť dostatočne nezaujmajú. Postup v priemerných zárobkoch a kvalite života však dosiahneme hlavne postupným zlepšovaním fungovania ekonomiky. V príspevku rozoberáme, ako to urobiť a čo je dôležité. V posledných rokoch výkonnosť ekonomiky SR a EÚ stagnuje a výkon priemyslu klesá. Je zjavné, že necitlivé zásahy do podnikateľského prostredia aj na základe prehnaných ambícií v zelenej politike nás znevýhodňujú voči hlavným svetovým konkurentom a strácame voči nim pozície. Je potrebné sebakritické prehodnotenie smerovania aj na úrovni EÚ. Na Slovensku zase bezhlavo zdaňujeme, spoplatňujeme a zaťažujeme výrobný sektor, čím postupne ničíme jeho životaschopnosť a to ničí aj jeho možnosti vyplácať aké také mzdy. Chýba tu dlhodobé strategické plánovanie a koordinácia vládnych politík najmä v oblasti podnikania, energetiky a kvality ľudských zdrojov.

Výkonnosť ekonomiky meriame predovšetkým pomocou produktivity práce

Existuje veľa pohľadov, čo to znamená mať sa dobre. Kedy je na tom krajina dobre? Nieкто si predstaví dobrý zárobok, nieкто iný poriadok na uliciach, kvalitné verejné služby ako zdravotníctvo, vzdelávanie a úradné procesy, stabilné zamestnanie, materiálne zabezpečenie či dobré medziludské vzťahy. Pravdou však je, že vo všetkých týchto oblastiach budeme pociťovať väčšiu spokojnosť, ak máme vysokú produktivitu práce¹. O krajinách, ktoré majú vysokú produktivitu práce hovoríme, že sú ekonomicky vysoko výkonné.

Produktivita práce predstavuje hodnotu vyrobených výrobkov a služieb na jedného pracujúceho človeka v danej ekonomike, teda hodnotu nominálneho HDP vydelenu počtom pracujúcich. **Vysoko ekonomicky produktívne krajiny sú dobre známe.** V rámci EÚ k nim patrí napríklad Dánsko, Rakúsko, Írsko, Nemecko, Fínsko, Holandsko a ďalšie (Graf 1). Z celosvetového hľadiska sa k výkonným ekonomikám radia okrem menovaných aj USA, Nórsko, Švajčiarsko, Austrália, Kanada a podobne (Graf 2).

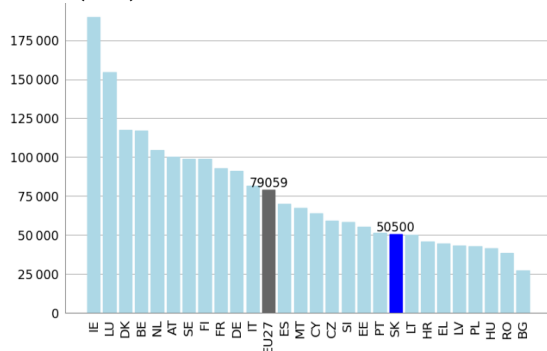
Niekedy sa produktivita vyjadruje v parite kúpnej sily (PKS), čo znamená, že krajinám s pomerne nízkou cenovou úrovňou sa priradí zodpovedajúco vyššia produktivita, pretože za pôvodné vyrobené zdroje je možné kúpiť si viac tovarov a služieb (teda akoby bola produktivita vyššia). **Ale aj pri pohľade cez paritu kúpnej sily je poradie krajín veľmi podobné.** Krajiny s vyššou nominálnou produktivitou práce vyjadrenou napríklad v USD alebo EUR majú teda zároveň aj vyššiu produktivitu práce v parite kúpnej sily.

Slovensko z hľadiska výkonnosti ekonomiky nevyčníka. Na jednu zamestnanú osobu pripadne ročne 50,5 tis. EUR vyrobenej hodnoty výrobkov a služieb. Je to **až o 36 % menej ako priemer EÚ.** Z krajín V4 je výkonnejšou ekonomikou jednoznačne ČR a pri vyjadrení v parite kúpnej sily aj Poľsko.

¹ V tomto príspevku budeme označovať produktivitu práce alebo produktivitu v ekonomike, či produktivitu ekonomiky ako synonymá.

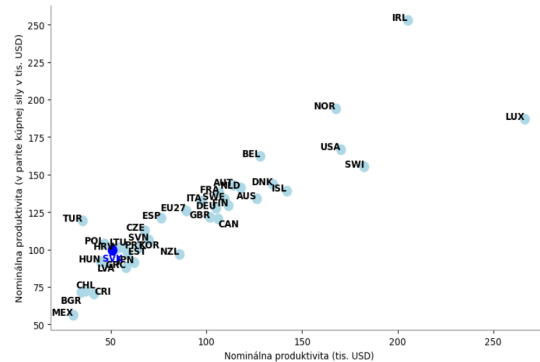
Republiková únia zamestnávateľov je členom:

Graf 1 Produktivita práce v roku 2023, krajiny EÚ (EUR)

Zdroj: Eurostat. Poznámka: nominálna produktivita práce na jednu zamestnanú osobu.

Graf 2 Produktivita práce v krajinách OECD v roku 2023

Zdroj: OECD. Poznámka: Koeficient korelácie dosahuje 0,89.

Ako sa žije v krajinách s vysokou a nižšou produktivitou práce

Podľa slov jedného z najznámejších ekonómov, Paula Krugmana, „Produktivita nie je všetko, ale z dlhodobého pohľadu je takmer všetko. **Schopnosť krajiny zvýšiť svoj životný štandard závisí takmer úplne na schopnosti zvýšiť produktivitu.**“ Toto tvrdenie potvrdzujeme pohľadom na najvýznamnejšie ukazovatele kvality života v krajinách OECD (Grafy 3 až 6). Produktivita práce s nimi viditeľne súvisí.

Obyvatelia krajín s vysokou produktivitou práce v zásade **nemajú problém vyžiť zo svojho príjmu**. Napríklad vo Fínsku či Holandsku má finančné ťažkosti len mierne nad 5 % obyvateľov, zatiaľ čo v SR pri jednej z najnižších produktív až vyše 25 %. Produktivita práce vyjadruje hodnotu vyrobených výrobkov a služieb a len z nej je možné vyplácať mzdy, zisky majiteľom firiem a dane či poplatky pre štát. **Produktivita práce je úroda, z ktorej si zisky, mzdy a dane každoročne berieme². Preto vidieť jednoznačne kladný vzťah medzi čistým príjmom domácností a produktivitou práce (Graf 4).** Ak chceme mať vyššie mzdy a príjmy, musíme chrániť a zveľaďovať výkonnosť našej ekonomiky³. Slovensko sa z hľadiska čistých príjmov aj produktivity nachádza na nelichotivých umiestneniach v dolnej časti rebríčka OECD.

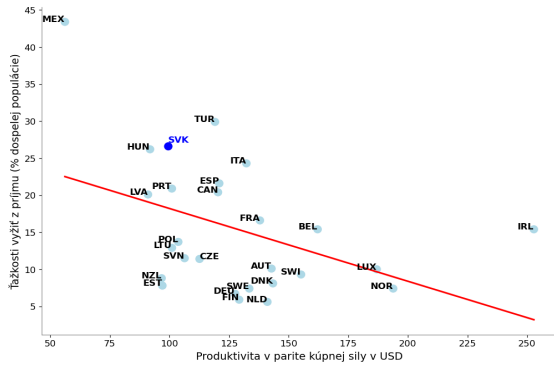
Výkonnosť ekonomiky je dôležitá aj pri iných aspektoch života, ako sú výsledky na trhu práce, teda hlavne **zamestnanosť** či **miera nezamestnanosti alebo celková spokojnosť so životom**. Viac kvalitných pracovných pozícií vzniká práve v krajinách s vysokou produktivitou práce a ľudia v týchto krajinách sú so svojim životom spokojnejší. Slovensko má mieru zamestnanosti relatívne solídnu, aj keď toto číslo treba brať s rezervou, pretože v oficiálnych štatistikách sú slabo zastúpené marginalizované komunity. Spokojnosť so životom by tiež mohla byť vyššia. Výkonnejšia ekonomika by v týchto ohľadoch pomohla.

² Dane vrátane odvodov sa zároveň obratom vyplácajú ako sociálne dávky či dôchodky.

³ Samozrejme popri iných politikách (na zlepšenie fungovania trhu práce, efektívne sociálne politiky a podobne). Tieto politiky nie sú zameraním tohto komentára a budeme sa im venovať v iných materiáloch.

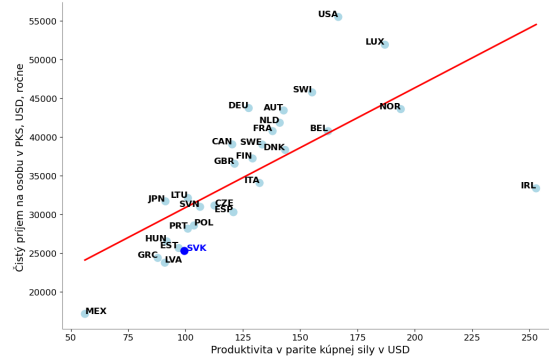
Republiková únia zamestnávateľov je členom:

Graf 3 Produktivita a problémy vyžití

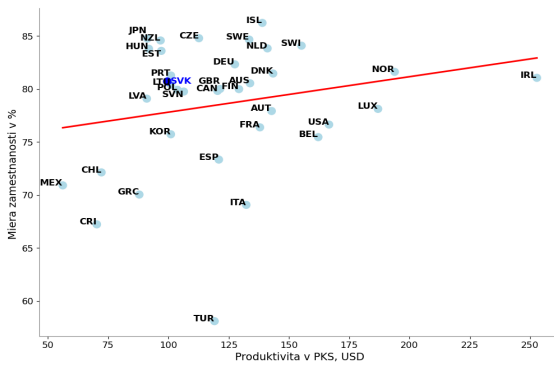
Zdroj: OECD, výpočty autorov⁴. Produktivita za rok 2023, ťažkosť vyžití za rok 2021 (z dôvodu lepšej dostupnosti dát). Koeficient korelácie dosahuje -0,43.

Graf 4 Produktivita a čistý príjem

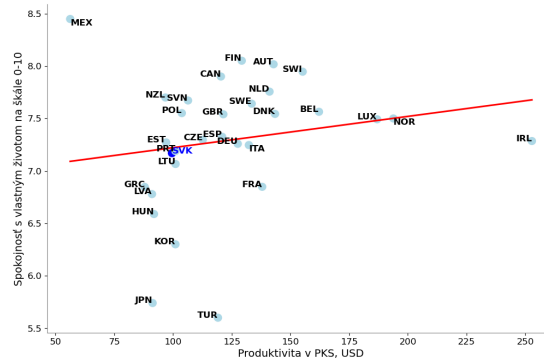
Zdroj: OECD, výpočty autorov. Produktivita za rok 2023, príjem za rok 2022 (z dôvodu lepšej dostupnosti dát). Koeficient korelácie dosahuje 0,69.

Graf 5 Produktivita a zamestnanosť

Zdroj: OECD, výpočty autorov. Údaje za rok 2023. Koeficient korelácie dosahuje 0,21.

Graf 6 Produktivita a spokojnosť so životom

Zdroj: OECD, výpočty autorov. Údaje za rok 2023, resp. spokojnosť za rok 2021 (lepšia dostupnosť údajov). Koeficient korelácie dosahuje 0,18.

Vývoj výkonnosti ekonomiky SR a EÚ v posledných rokoch

Objavujú sa zásadné signály, že **výkonnosť ekonomiky EÚ a zároveň SR začína zaostávať za svojimi hlavnými konkurentmi**. Raketovým tempom rastie HDP a produktivita práce v Číne, naopak EÚ aj SR začínajú stagnovať. Za posledných 10 rokov (v období po ukončení predošlej Veľkej globálnej recesie) vzrástli HDP a produktivita práce v EÚ výrazne menej ako v USA aj v Číne (Graf 7, Graf P2⁵). Produktivita práce v EÚ v minulom roku klesla o 0,7 %, zatiaľ čo v USA vzrástla o 1,1 % a v Číne o 5,2 %. HDP v EÚ v posledných dvoch rokoch vzrástol podľa posledných odhadov celkovo o 1,5 %, zatiaľ čo v USA o 5,7 % a v Číne o 10,3 %.

Ekonomika SR zaostáva za svojimi partnerskými ekonomikami z V4 v porovnateľnom štádiu ekonomického vývoja. V SR za posledných 10 rokov najmenej vzrástla reálna produktivita práce, podobne aj reálny HDP⁶ (Graf P1). Ekonomické prostredie v SR je nepriaznivé, firmám sa tu nepodniká ľahko

⁴ V grafe je vynechané Grécko, ktoré má extrémne vysokú hodnotu, čo sa týka ťažkostí vyžití z príjmu. Regresná čiara v grafe predstavuje odhad lineárneho vzťahu medzi produktivitou práce a ťažkosťami s vyžitím z príjmu.

⁵ Grafy P1 a P2 sú uvedené na konci príspevku v prílohe.

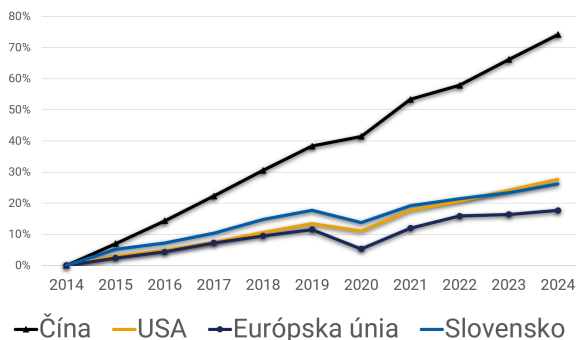
⁶ Pri reálnom HDP sice dosahujeme podobný kumulatívny nárast ako ČR, ale ČR je dlhodobou ekonomicky oveľa výkonnejšia (viď napríklad Graf 2).

Republiková únia zamestnávateľov je členom:

a výsledkom je aj v posledných rokoch najmenší prílev priamych zahraničných investícií spomedzi ekonomík V4, pričom v roku 2023 bol prílev zahraničných investícií na Slovensko nulový (Graf 10).

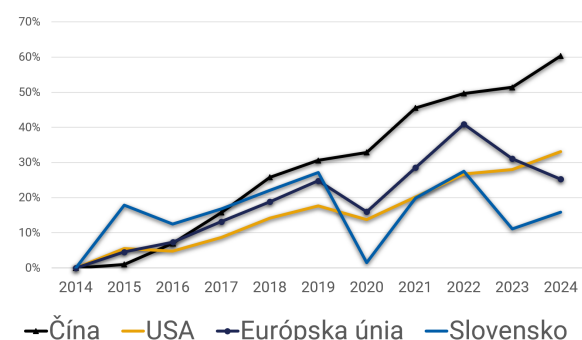
V SR, ako aj v ďalších ekonomikách EÚ v posledných rokoch klesá výkon priemyslu a klesajú aj celkové investície. Firmám sa pri extrémne vysokých nákladoch na výrobu v Európe už neoplatí expandovať a investovať (Grafy 8,9). V USA či Číne je situácia odlišná a výrobcovia tu po všetkých stránkach viac napredujú. EÚ jednoznačne ekonomicky na svojich konkurentov stráca a SR je týmto trendom zásadne ovplyvnená. Je nevyhnutné zamyslieť sa, čo robia krajiny EÚ nesprávne a kde je priestor na zlepšenie ekonomickej politiky.

Graf 7 Nárast HDP hlavných ekonomík a SR (% kumulatívne od roku 2014)

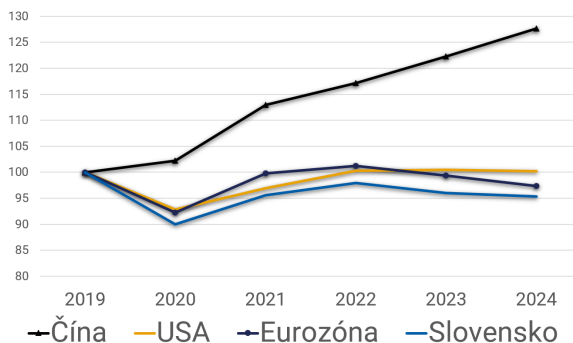
Zdroj: IMF, Eurostat, výpočty autorov. Prognóza IMF na rok 2024. Vývoj reálnej produktivity je veľmi podobný, viď príloha.

Graf 8 Nárast investícií v hlavných ekonomikách a SR (% kumulatívne od roku 2014)

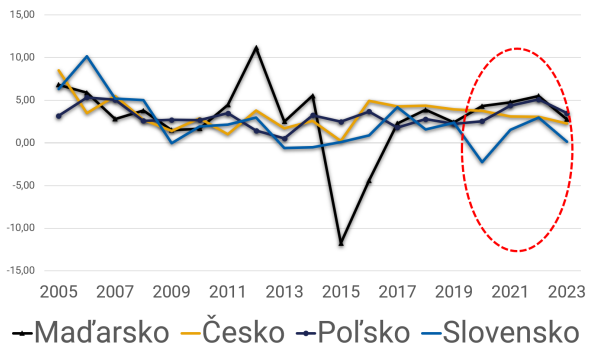
Zdroj: IMF, výpočty autorov. Prognóza IMF na rok 2024. Investície sú v národnej mene, zdeflované deflátorom HDP.

Graf 9 Vývoj priemyselnej produkcie hlavných ekonomík a SR (2019=100)

Zdroj: CPB Netherlands, Eurostat, výpočty autorov. Rok 2024 na základe mesiacov január až august.

Graf 10 Priame zahraničné investície vo V4 (% z HDP)

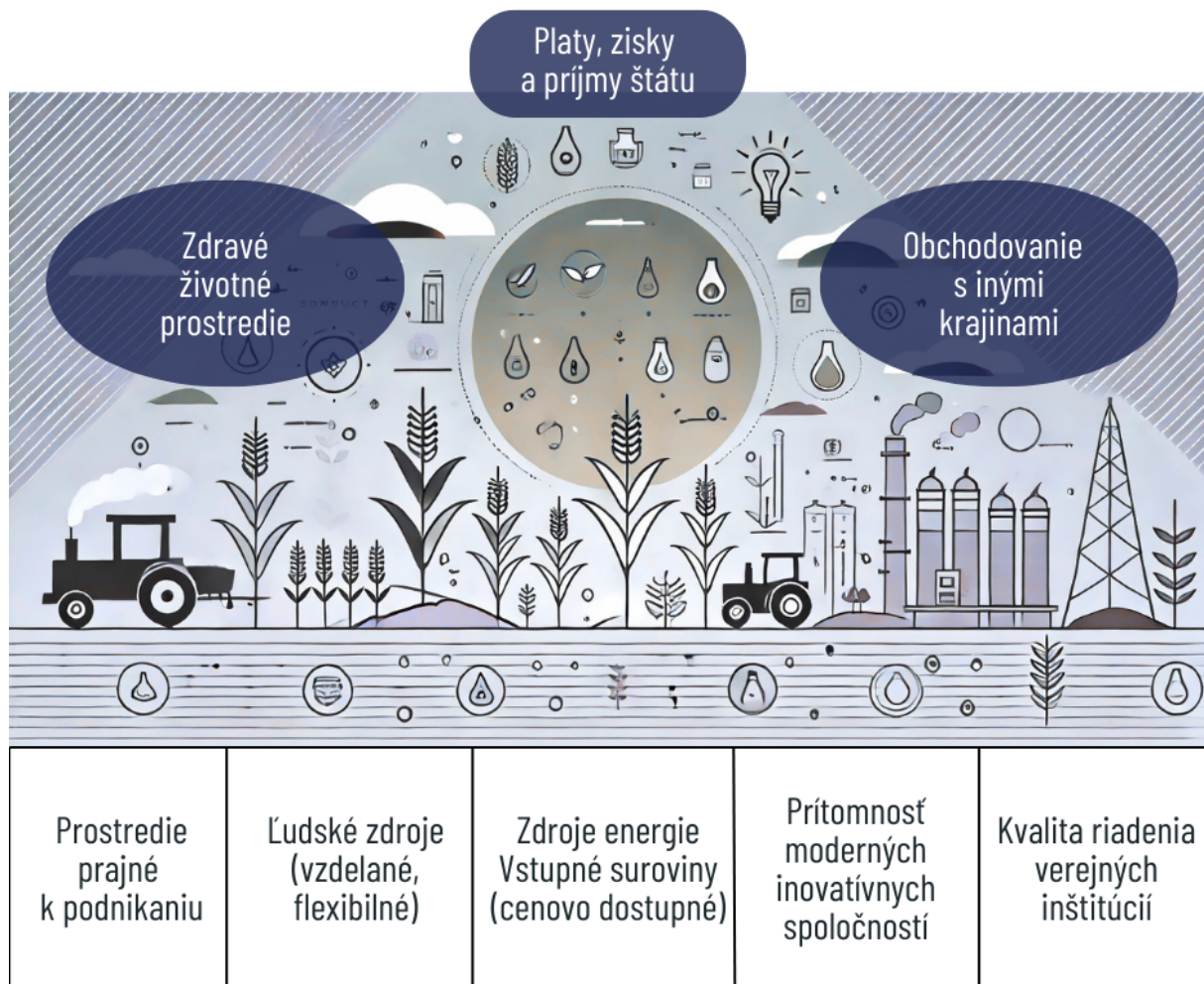

Zdroj: OECD.

Od čoho závisí výkonnosť ekonomiky?

Ako sme už spomenuli, hodnota vyrobených výrobkov a služieb za určité časové obdobie je prirovnateľná k úrode (Obrázok 1). Len z tejto „úrody“ je následne možné vyplácať mzdy, zisky a dane. V opačnom poradí tento mechanizmus nefunguje. **Na výplatu miezd, ziskov a daní teda v prvom rade potrebujeme ekonomický výkon a produktivitu.** Čo sú tie ingrediencie, ktoré prinášajú vysokú produktivitu? V ekonomických poučkách a modeloch sa väčšinou požíva definícia, že výkon ekonomiky (Y) závisí na množstve práce (výrobný faktor L), kapitálu (teda výrobného vybavenia, výrobný faktor K) a efektívnosti ich využitia (celková produktivita výrobných faktorov, označovaná A). Táto definícia je však príliš zjednodušená a nevedie k dostatočnému rozvoju ekonomickej a politickej debaty. V skutočnosti je potrebných ingrediencií viac, je dobré ich pomenovať a hľadať spôsoby, ako ich zveladiť. Jednotlivé rozhodujúce prvky úspešnej ekonomiky si môžeme postupne vysvetliť.

Obrázok 1

Zdroj: autori.

1. **Dostupné energie a suroviny.** Pri tomto faktore ide najmä o to, aby ceny týchto vstupov boli čo najnižšie. Momentálne v SR aj v EÚ absentuje sústredená snaha dosiahnuť rozvoj dodatočných energetických zdrojov pre široké skupiny obyvateľstva a podnikov a dosiahnuť ich väčšiu cenovú dostupnosť. Na druhej strane napríklad USA alebo Čína dlhodobo vyvíjajú aktivity týmto smerom. **Ceny za energie sú niekoľkonásobne vyššie v EÚ v porovnaní s USA a Čínou,** presnejšie elektrina je dvakrát až trikrát drahšia ako v USA a Číne a plyn štyri až päťkrát drahší ako v USA a približne o 50 % drahší ako v Číne. **Firmy podnikajúce v SR a v EÚ nie sú schopné súťažiť a začínajú výrazne zaostávať.** Ekonomická debata v SR, ale aj v Európe sa málo sústreďí na hľadanie úplne nových lacných zdrojov energie a ich masové rozšírenie do sektora domácností a firiem. Existujú bezemisné zdroje energie, ktoré sú už k dispozícii, ale využívame ich úplne nedostatočne. Ide o jadrovú, slnečnú, veternú a geotermálnu energiu. Slovensko má podľa viacerých zdrojov významný geotermálny potenciál⁷, ale štát doteraz nenašiel dostatočnú strategickú koordináciu a sústredenosť, aby tento veľký potenciál masovo využíval, aj so sústredeným využitím fondov EÚ. EÚ sa významne aktivizuje v oblasti zákazov a sprísňovania podmienok ekonomickej aktivity firiem, ale namiesto týchto kontraproduktívnych krokov by sa mala plne sústreďiť na podporu zavádzania efektívneho skladovania a využívania vyššie uvedených čistých zdrojov energií. Tým by sa zvýšila ponuka energie a jej cena by klesla.

⁷ <https://sita.sk/venergetike/slovensko-ma-velky-potencial-v-geotermalnej-energii-vyuzivame-z-neho-vsak-len-jedno-percento/>

Republiková únia zamestnávateľov je členom:

Je tiež nevyhnutné zo strany štátu **zabezpečovať, aby sa výrazný nárast produkcie energie z nových zdrojov, na ktoré vynakladá SR či EÚ nemalé finančné prostriedky, prejavoval aj v cenovom vývoji, teda v lacnejších energiách.** Je potrebné monitorovať cenový vývoj energií a zabezpečiť, aby cena pre spotrebiteľov aj podnikateľov nebola extrémne vysoká v porovnaní s reálnymi výrobnými nákladmi. To je potrebné zabezpečiť na národnej ako aj európskej úrovni. Energie sú strategickou komoditou a nemôžeme si dovoliť úplne odhliadať od vývoja na trhoch, ktoré rozdeľujú energie po ich výrobe smerom ku konečným spotrebiteľom.

2. **Prostredie prajné k podnikaniu.** Je nevyhnutné nechať firmám a podnikateľom možnosť dýchať. Niektoré **politické iniciatívy, ktoré aktuálne rezonujú, sú už na hranici sebadeštrukcie,** čo sa týka podnikateľského prostredia a možnosti slobodne podnikáť a inovovať. Predovšetkým **inštitúcie EÚ príliš agresívne presadzujú zelené politiky a doslova diktujú firmám, čo majú robiť.** Tento prístup by sa mal zásadne prehodnotiť.

V prvom rade musíme zachovať funkčnosť podnikateľského prostredia, minimalizovať bariéry pri podnikaní, znižovať daňové a odvodové zaťaženie a redukovať zbytočnú byrokraciu.

Inštitúcie EÚ by mali v prvom rade dbať na voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a osôb v EÚ, spravovať spoločnú menovú politiku, či dohliadať na rozpočty krajín, čo sú základné ciele definované v zmluve o EÚ. Pôsobnosť EÚ v ostatných oblastiach ako zelená politika, riadenie konkrétnych ekonomických politík jednotlivých členských krajín, či riadenie politik trhu práce a sociálnej oblasti by mali byť zredukované a zásadne limitované. **Z EÚ prichádza príliš veľké množstvo regulácií, ktorým sa už jednotlivé členské krajiny nevedia brániť ani ich efektívne namietat** a zmierňovať ich dopad.

3. **Prítomnosť inovatívnych spoločností.** V slobodnej spoločnosti s fungujúcou trhovou ekonomikou je inovácia v prvom rade úlohou súkromného sektora. Štát môže zasahovať v niektorých strategických oblastiach ako veda, výskum, vzdelanie, či investície do dopravnej alebo energetickej infraštruktúry, ale **samotná inovácia je v prvom rade doménou firiem, prípadne univerzít a výskumných inštitútov.** V posledných rokoch inštitúcie EÚ a národných vlád zásadne presahujú svoj rámec vytvárania priaznivého prostredia a začína vznikať tendencia riadiť súkromný sektor v tom, do čoho je potrebné investovať a v čom expandovať a inovovať. **Sloboda podnikania a aktivity firiem a jednotlivcov sa zásadne redukuje a v tomto by bolo potrebné podstúpiť sebareflexiu zo strany štátnych a európskych inštitúcií.**
4. **Kvalita riadenia inštitúcií.** V tomto ohľade takisto existujú rezervy v SR aj na úrovni EÚ. Už sme spomínali, že inštitúcie by sa mali sústrediť na efektívne vykonávanie svojich nevyhnutných povinností a neprekračovať ich rámce a zasahovať tým do chodu súkromných spoločností. **EÚ by v prvom rade mala pribrzdíť a ubrať zo svojich prehnane ambiciózných iniciatív, ktoré sa rozmnožili prakticky do všetkých oblastí života v EÚ.** Ak sa stanovujú ciele na dosiahnutie určitých ukazovateľov, napríklad z hľadiska životného prostredia či zelených energií, tieto by mali byť nastavované len postupne, s dôrazom na praktickú zvládnuteľnosť a realizovať mierne postupné kroky na nasmerovanie ekonomickej aktivity k želaným výsledkom. V príkrom kontraste s tým je napríklad zákaz spaľovacích motorov do roku 2035, bezemisná ekonomika do roku 2050 a mnoho podobných iniciatív, ktoré sú akoby marketingovo nekompromisne orientované na dosiahnutie drastických cieľov bez ohľadu na dopad na ekonomiku, resp. spoliehajú sa, že ľudia a firmy tieto inštitúcie donúti správať sa diametrálne odlišne, aj keby to mala byť otázka ich života a smrti. Tento donucovací režim nevedie k ekonomicky udržateľným výsledkom a v iných krajinách nie je prítomný v takej miere ako v EÚ.

Na Slovensku naopak čelíme iným problémom čo sa týka kvality riadenia inštitúcií. Inštitúcie nie sú riadené systematicky. Často absentuje strategická vízia, sústredená dlhodobá práca na

dosiahnutie cieľov v ekonomickej a sociálnej politike, či v iných oblastiach. Miera byrokracie je vysoká a miera digitalizácie verejného sektora nízka. Efektivita verejných inštitúcií je nedostatočná. Podnikateľské prostredie je brzdené obrovskými byrokratickými bariérami, pričom nie je snaha tieto bariéry postupne odbúravať. Štátne inštitúcie spolu nedostatočne spolupracujú a nepriorizujú svoju snahu na oblasti, v ktorých je naozaj potrebné dosiahnuť pokrok.

5. **Kvalita a flexibilita ľudských zdrojov.** Pre vysoký výkon ekonomiky je nevyhnutné, aby bola v krajine dostupná vzdelaná a zručná pracovná sila. Slovensko by malo naďalej aktívne pracovať na zlepšovaní výsledkov vzdelávania na všetkých úrovniach. Tomu môže napomôcť sledovanie a preberanie efektívnych postupov zo zahraničia. Tiež potrebujeme vytvárať efektívny mechanizmus duálneho vzdelávania a najmä prenosu aktuálne potrebných poznatkov z praxe do vzdelávacieho systému.

Z hľadiska flexibility musí mať štát funkčné mechanizmy rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania. Občania, ktorí stratili prácu musia mať príležitosti nájsť si rýchlo alternatívne zamestnanie a ak je to nutné, absolvovať predtým potrebné školenia a kurzy, aj so zapojením zamestnávateľov tak, aby boli premietnuté ich požiadavky na uchádzačov.

Osoby na okraji trhu práce, ktoré majú problém dlhodobo sa zamestnať by mali vstupovať do programov na trvalé zvýšenie svojich pracovných zručností a na zapojenie sa do produkčného procesu v oblastiach, kde majú perspektívu napredovať. Z tohto hľadiska sú pomerne neúčinné často využívané aktivačné práce, ktoré človeka uväznia v neproduktívnych činnostiach, ktoré mu nič nedajú. Aktivačné práce by teda mali byť len minimálnym prvkom v systéme inklúzie ťažšie zamestnateľných osôb, pričom ťažisko by malo byť na rekvalifikácii týchto osôb aj so zohľadnením potrieb samotných zamestnávateľov a zabudovaním týchto osôb do reálnych pracovných procesov formou praxe u skutočných zamestnávateľov. Aktivačné práce môžu tvoriť len nástupnú a krátkodobu časovo obmedzenú fázu.

Systém zamestnávania občanov z krajín mimo EÚ by benefitoval najmä z redukcie administratívnych bariér a menších časových prieťahov v procese registrácie potenciálnych zamestnancov.

Funkčný systém podpory bývania by mal byť pevnou súčasťou systému zapájania ľudských zdrojov do aktivity na trhu práce. Z tohto hľadiska je pozitívne, že štát tieto systémy rozbieha, ale bola by potrebná väčšia systematickosť a celoštátna stabilná dlhodobá implementácia.

Okrem predošlých bodov je k výkonnej ekonomike potrebné tiež **prostredie rozvíjania obchodných vzťahov s inými krajinami, absencia vojnových konfliktov, stabilné verejné financie a zdravé životné prostredie.**

Návrhy pre konkrétne opatrenia na zvýšenie produktivity v SR

- Odbúrať byrokraciu na všetkých úrovniach ústrednej štátnej správy aj regionálnej verejnej správy.
- Prijímať opatrenia, ktoré zjednodušujú podnikanie, nie ho čo najviac sťažujú (čo sa stalo európskym a slovenským zvykom).
- Pokiaľ je to možné, znižovať daňové a odvodové zaťaženie v ekonomike, čo prispieva k motivácii a schopnosti pracovať, podnikáť a investovať. Minimálnou požiadavkou je toto zaťaženie nezvyšovať, pretože príjmy štátu od občanov a firiem už dosahujú hrozivých 43 % z celového výkonu ekonomiky. Z toho, čo platí zamestnávateľ zamestnancovi si tiež nechá približne 40 % štát.
- Nezaťažovať zamestnávateľov povinnými príspevkami pre zamestnancov na šport, rekreáciu, povinným roširovaním kolektívnych zmlúv, povinným prudkým zvyšovaním minimálnej mzdy. Tieto vynútené zvýšenia mzdových nákladov nie sú záračným prútkom. Hodnota vyrobených statkov a služieb je daná ekonomickým

prostredím (Obrázok 1). Len z tej je možné vyplatiť mzdy. Ak nariadime povinné platby nad rámec mzdy od zamestnávateľov smerom k zamestnancom, je to forma dodatočnej dane. Táto daň postupne ničí hodnotu vyrobených statkov a služieb a zamestnávateľov a postupne je k dispozícii menej a menej prostriedkov na vyplatenie miezd. Slováci by si toto mali čo najrýchlejšie uvedomiť, pretože už o chvíľu možno nebudú mať od koho svoju mzdu dostávať⁸.

- Vytvárať férové podnikateľské prostredie bez korupcie a uprednostňovania niektorých firiem alebo odvetví nad inými (tzv. level playing field).
- Politika EÚ v oblasti životného prostredia a zelených iniciatív je príliš reštriktívna a direktívna. Priamo obmedzuje výkon spoločností v SR a v EÚ namiesto postupného a mierneho smerovania aktivity k zelenším technológiám. Iné krajiny takéto prísne iniciatívy nemajú a tým pádom EÚ svojou politikou zraňuje sama seba.
- EÚ by sa v prvom rade mala opäť preorientovať hlavne na priority, pre ktoré bola vytvorená, teda podpora voľného obchodu medzi jednotlivými členskými krajinami a ďalšie nevyhnutné priority, ako spoločná mena. Ďalšími dôležitými prioritami môže byť spolupráca krajín v oblasti hľadania zdrojov energie, výskumu a vývoja. Bolo by vhodné zvoliť si menší počet dôležitých oblastí zamerania a nesnažiť sa riadiť všetky oblasti života v krajinách EÚ, pretože v trhovej ekonomike to nie je možné. Najväčšia zodpovednosť za chod v tej ktorej krajine by mala byť na pleciach jednotlivých vlád členských štátov v spolupráci so spoločnosťami súkromného sektora.
- Členské krajiny EÚ vrátane SR by mali intenzívne plánovať a v masovom rozsahu rozvíjať čisté a udržateľné zdroje energie, akými sú napríklad jadrová, geotermálna, solárna a veterná energia a systematicky zavádzať tieto zdroje do používania na vykurovanie a výrobu elektrickej energie, vrátane rozvíjania efektívnych mechanizmov na uskladňovanie tejto energie. Druhým krokom v tejto oblasti by mala byť snaha zabezpečiť, aby nová masová produkcia energie vyústila do jednoznačne nižších cien energií pre finálnych spotrebiteľov. Na to je potrebné formulovať regulačné rámce, ktoré presne sledujú náklady na výrobu energie a sledujú rozdiel medzi nákladmi a finálnou spotrebiteľskou cenou.
- Vlády by mali podporovať aplikovaný výskum a vývoj na univerzitách a v súkromnom sektore, zároveň podporovať presun vedeckých poznatkov do výrobných praxe. V tejto oblasti vynakladá SR príliš malý objem prostriedkov (1 % HDP). Menej prostriedkov ako v SR sa v EÚ na túto oblasť vynakladá len v Bulharsku, Rumunsku, Lotyšsku a na Malte a Cypre.
- Cieľenejšie, flexibilné a sústredené využívanie fondov EÚ na prioritné oblasti, ktoré sú v súlade so strategickými záujmami SR (dodatočné zdroje energie, efektívny trh práce, inovatívna kapacita súkromného a verejného sektora).
- V oblasti zamestnanosti je potrebné budovať maximálne flexibilný a inkluzívny systém na trhu práce. Po strate práce systematicky ponúkať nezamestnaným nové možnosti zamestnania či rekvalifikácie a osobám na okraji trhu práce ponúkať možnosť efektívneho zapojenia do reálnej práce. Vzdelávanie by malo odrážať potreby praktického trhu práce. Tým sa zvýši aj výkonnosť firiem a celej ekonomiky.

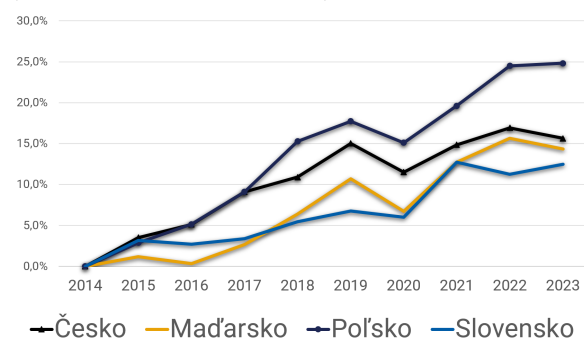
Použitá literatúra

⁸ Mzdovému vývoju v SR sa budeme venovať detailnejšie v ďalšom komentári.
Republiková únia zamestnávateľov je členom:

1. Karšay, Koteková (2024): Čo s verejnými financiami z pohľadu zamestnávateľov?
<https://www.ruzsr.sk/sk/article/analyticky-komentar-ku-stavu-verejnych-financii/>
2. RÚZ (2024): Konkurencieschopné Slovensko – strategické priority RÚZ
<https://www.ruzsr.sk/sk/article/konkurencieschopne-slovensko/>
3. Draghi, M. (2024): The Future of European Competitiveness.
https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en

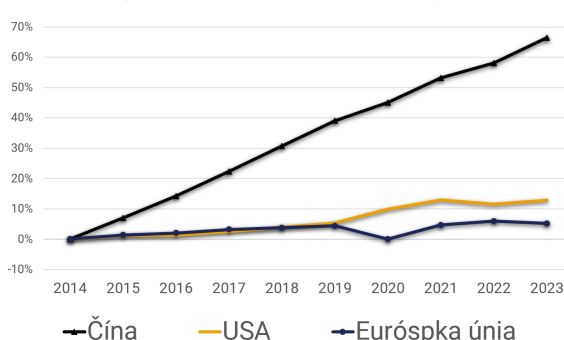
Príloha 1

Graf P1 Vývoj reálnej produktivity práce vo V4 (% kumulatívne od roku 2014)

Zdroj: Eurostat, výpočty autorov.

Graf P2 Vývoj reálnej produktivity práce hlavných ekonomík (% kumulatívne od roku 2014)

Zdroj: IMF, World Bank, AMECO, výpočty autorov.